

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

This full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/14487>

Please be advised that this information was generated on 2014-11-11 and may be subject to change.

Hierdoor neemt het risico van stigmatisering toe.

Een gemis van dit boek is het ontbreken van een uitgewerkt theoretisch kader. In de laatste drie paragrafen van het concluderend hoofdstuk wijden de auteurs weliswaar enkele alinea's aan het proces van beeldvorming en stigmatisering rond zigeuners in Nederland, maar zij komen niet veel verder dan het aanstippen van enkele theoretische begrippen, zonder deze los te koppelen van de feitelijke situatie. Dit ontbreken van een duidelijke theorie is des te vreemder, gezien het feit dat Willems en Lucassen hun werk als een case-study beschouwen ten behoeve van onderzoek naar stigmatiseringsprocessen. Om de algemene geldigheid van uitspraken in case-study's te kunnen toetsen is een eenduidig theoretisch kader noodzakelijk. Een ander punt waarin de auteurs mijns inziens te kort schieten, is hun verificatie van de verdachtmakingen van justitiële zijde ten aanzien van zigeuners. Hierdoor blijft hun verweer tegen de beschuldigingen van criminaliteit door zigeuners hangen in de sfeer van 'het zal allemaal wel meevallen' en 'mensen met weinig geld gaan nu eenmaal eerder over tot diefstal'.

Door de vooroordelen tegenover zigeuners beter af te zetten tegen de werkelijkheid en hun theoretisch kader duidelijker uit te werken, zouden Willems en Lucassen hun boek meer zeggingskracht hebben gegeven. De boodschap die zij willen brengen, is dat zeker waard.

Margrit Spronk

Jaap van Donselaar, **Fout na de oorlog. Fascistische en racistische organisaties in Nederland 1950-1990**. Bert Bakker, Amsterdam 1991, 252 p.

In deze studie geeft Van Donselaar een levendig historisch overzicht van het ontstaan, voortbestaan en ter ziele gaan van fascistische organisaties in Nederland. Het zijn groepen (coterieën, pressiegroepen, liga's of politieke partijen) die sterk van elkaar verschillen wat de onderlinge cohesie betreft, alsook wat betreft de doelstellingen die ze nastreven. Het gaat bij voorbeeld over de Stichting Oud Politieke Delinquenten, de Nationaal Europese Sociale Beweging, de Nederlandse Volks-Unie en de Centruumpartij. Hij voorziet hiermee in een lacune, omdat er tot dusver slechts een enkele studie is verschenen op dit gebied.

Uitgangspunt van zijn studie vormt de vaststelling dat dergelijke organisaties in Nederland voortdurend in een antifascistisch maatschappelijk klimaat hebben moeten opereren. Vroeg of laat dreigde voor al deze organisaties strafrechtelijke vervolging en/of een verbod van hun organisatie, hetgeen gepaard ging met vele externe conflicten. Daarom hebben de leidsmannen van deze organisaties 'front-stage' voortdurend de grenzen van het toelaatbare moeten aftasten: hoe konden zij een fatsoenlijke, democratische indruk maken op de buitenwereld? 'Back-stage' daarentegen waren hun activiteiten vooral gericht op het uitdragen van de eigen ideologische beginselen teneinde de (radicale) aanhang niet te verliezen. Dit dilemma heeft steeds tot interne conflicten geleid tussen enerzijds 'gematigde' mensen die de beslotenheid van de eigen organisatie prefereerden, en anderzijds 'radicale' mensen die de openbaarheid van het politieke leven opzochten. Beide groepen hebben in de geschiedenis van deze organisaties bij toerbeurt de overhand gehad. De centrale vragen van deze studie zijn dan ook hoe deze fascistische organisaties, ondanks deze veelheid van externe en interne conflicten, hebben kunnen voortbestaan; en welke aanpassingsstrategieën zij daartoe hebben gevolgd.

Van Donselaar beschrijft chronologisch het verloop van een groot aantal conflicten welke fascistische organisaties hebben gehad met de buitenwereld en in eigen kring. Hij

besteedt veel aandacht aan biografieën van leidsmannen, incidenten en affaires. Hij besteedt daarentegen verhoudingsgewijs weinig aandacht aan de omvang en de al dan niet expliciete ideologie van deze organisaties. Zo krijgen we enkel vage indicaties over de vraag hoe groot de aanhang van deze groepen is (geweest). Verder heeft Van Donselaar bij voorbeeld geen systematische kwalitatieve analyse verricht van documenten, pamfletten en andere geschriften van elk van die organisaties. Dat is jammer, want in dat geval had hij een bijdrage kunnen leveren aan de definitie en afbakening van fascisme en nationaal-socialisme ten aanzien waarvan hij constateert dat er weinig consensus over bestaat in de literatuur.

Al deze chronologische beschrijvingen zijn zeer levendig en welhaast spannend. Maar zij worden zelden onderbroken door een systematische terugkoppeling op de centrale vragen van de studie. Daarom kijkt de lezer gespannen uit naar het slothoofdstuk van het boek. Maar daarin stelt Van Donselaar de lezer enigszins teleur. Hij beantwoordt de centrale vragen hooguit schetsmatig. En bepaalde deelvragen worden in het geheel niet meer aan de orde gesteld, zoals bij voorbeeld de vraag naar de samenhang tussen enerzijds het dilemma van fascistische leiders en anderzijds hun front- en back-stage-optreden en de kenmerken van hun organisaties. Deze antwoorden zouden het theoretische gehalte van de studie wellicht op een hoger plan hebben gebracht. Desalniettemin is deze studie onmisbaar voor een ieder die het fascistische mozaïek van de recente Nederlandse geschiedenis wil leren kennen.

Peer Scheepers

Luc Alofs en Leontine Merkies, **Ken ta Arubiano? Sociale integratie en natievorming op Aruba**. Caraïbische Afdeling KITLV, Leiden 1990, 232 p.

'Wie is Arubaan' is het resultaat van een doctoraal leeronderzoek, aangevuld met uitgebreid literatuuronderzoek en een extra veldwerkperiode. Het inhoudelijk resultaat van deze studie mag er zijn: er worden interessante ideeën gelanceerd op basis van nieuw materiaal en bekend materiaal wordt vanuit een nieuwe gezichtshoek bekeken. Centraal in dit boek staat de geschiedenis van de politiek, waarbij het vraagstuk van de identiteit van de Arubaan de leidraad vormt. Die identiteit werd een probleem door de massale immigratie ten tijde van de bloei van de olie-industrie. In 1948 had Aruba 47.585 inwoners, van wie er 20.273 niet op de Nederlandse Antillen waren geboren. Van het aantal mensen dat wél op de Antillen was geboren, valt het aantal Arubanen niet vast te stellen, maar veel meer dan 50 procent van het totaal aantal inwoners is het zeker niet geweest. Dat de Arubanen zich bedreigd voelden door de golf van vreemdelingen is gezien de getalsverhoudingen niet verbazingwekkend, maar het gevaar stak niet alleen in de numerieke aspecten: de immigranten wisten zich ook een betere positie te verwerven op de arbeidsmarkt.

Vóór 'de olie' was Aruba een arm, ruraal eiland; het had noch de handel die Curaçao een zekere welvaart bracht, noch de zoutwinning die op Bonaire voor enige inkomsten zorgde. De vestiging van ESSO – de eerste olie werd in 1929 geraffineerd – betekende een waarlijk revolutionaire verandering. De economie veranderde van zeer eenvoudig agrarisch in zeer modern industrieel. De Arubanen waren niet voorbereid op deze veranderingen en probeerden vaak vast te houden aan hun oude leefwijze. Dit bracht hen in een nadelige positie ten opzichte van de immigranten, die met geen ander doel naar Aruba waren gekomen dan te werken in de industrie. Daar kwam nog iets bij dat minstens zo belangrijk was. Veel immigranten hadden Engels als moedertaal of waren bekend met deze taal, terwijl het me-